

ZUIDVLEUGEL

Overzicht pijlers, programma's en projecten van de Economische Agenda Zuidvleugel 2020

	Bedrag	Aandeel
Provincie	€ 18.126.397	25%
Gemeenten	€ 9.000.959	12,5%
Bedrijfsleven	€ 21.925.000	30%
Kennisinstellingen	€ 15.483.002	21%
Overig	€ 7.603.564	10,5%
Totaal	€ 72.139.422	100%

Tabel: verdeling kosten naar deelnemende partijen

Transitie Haven Industrieel Complex

1. Shared R&D programma Provide! in Plant One

Provide! is een shared R&D programma binnen de topsector chemie dat zich richt op benchmarking, doorontwikkeling en demonstratie van innovatieve procesintensificatie technologie voor *chemische en biochemische toepassingen*. Het programma wordt uitgevoerd door TNO, in samenwerking met de vragende bedrijven. Deze technologie geeft op korte termijn efficiëntere productieprocessen, minder CO₂ uitstoot en een snellere time-to-market voor (veelal biobased) chemische producten. Dit sluit nauw aan bij de ambitie van de topsector om Nederland een mondiale toppositie te geven op het gebied van *groene chemie*.

In het shared R&D programma werken (bio)chemische bedrijven, apparatenbouwers en kennisinstellingen samen in Plant One om binnen 3 jaar technologie van het lab naar de fabriek te brengen.

Met het uitbouwen van Provide! in Plant One positioneert de regio Zuid-Holland zich als koploper op het gebied van innovatieve en duurzame procestechnologie in de chemische en biobased industrie. Dat zorgt voor een aanzuigende werking van grote en kleine bedrijven en de bijbehorende kenniswerkers.

Plant One is een goede kanshebber om Provide! verder in uit te bouwen, maar heeft momenteel niet de basis-infrastructuur die benodigd is voor het programma, terwijl dat wel een

randvoorwaarde is voor partners en TNO. Om het Provide! programma toch te kunnen uitbreiden en de diverse bedrijven te interesseren om in te stappen is het nodig om een basisinfrastructuur aan te leggen in Plant One. De exploitatie van het programma zal door TNO en de deelnemende bedrijven worden verzorgd. Havenbedrijf Rotterdam en de gemeente R'dam investeren mee in het project.

Partijen: Havenbedrijf Rotterdam, provincie Zuid-Holland en gemeente Rotterdam, Provide/TNO.

Projectkosten: € 1.430.000

Meer informatie: www.plantone.nl

2. Platform BioDelta Zuidvleugel

Binnen de Zuidvleugel zijn er al veel activiteiten en projecten op het gebied van Biobased Economy in ontwikkeling of uitvoering. De belangrijkste daarvan zijn de ontwikkelingen in de Haven, waar onder de paraplu 'Bioport' o.a. wordt gewerkt aan vergroening van de Chemie. Daarnaast zijn er verschillende projecten in de Greenports, vindt campusontwikkeling in Delft plaats en worden er stappen gezet op het gebied van biogasketens en warmtenetten. Om de Biobased Economy (BBE) in de Zuidvleugel als cluster en crosssectoraal thema goed te ontwikkelen is een programmatische aanpak nodig. Een platform 'BioDelta Zuidvleugel' zal een ontmoetingspunt zijn voor partijen en belanghebbenden om daarmee de transitie naar de Biobased Economy in de Zuidvleugel te versnellen. Ook in de omliggende regio's (Zeeland, Brabant en Vlaanderen) wordt actief aan de biobased economy gewerkt. De vorming van een sterke regio is in Europa belangrijk zowel voor financiële ondersteuning (koploperregio's) als door lobby en zichtbaarheid. Een helder, aansprekend en integraal verhaal van het biobased cluster in de Zuidvleugel is onmisbaar voor acquisitie, financiering, samenwerking tussen thema's en regio's en innovatie.

Partijen: provincie Zuid-Holland, gemeente Rotterdam, Deltalinqs, Havenbedrijf Rotterdam, gemeente Delft, gemeente Westland, Be-Basic, Kennisalliantie, Syntens

Projectkosten: € 300.000

3. MKB Stimuleringsprogramma: MKB Go Bio!

Voor de transitie naar een bio-based economy moet een omslag in denken en doen gemaakt worden. Het MKB speelt hierin een belangrijke rol. Er is veel beleidsmatige aandacht voor de biobased economy, maar de doorvertaling naar MKB blijft een uitdaging.

Het programma 'Go Bio!' geeft hier antwoord op.

Het project richt zich op gevestigde MKB bedrijven in de Mainport en Greenport en andere bedrijven tussen de 5 en 250 medewerkers en zich richten op productie, be- en verwerking van biomassa tot biogroundstoffen en een biobased eindproduct. Go Bio! versterkt innovaties en het innovatievermogen, met Syntens in de rol van procesbegeleider. Zo innoveren zij niet vóór de ondernemers maar mét de ondernemers.

Programma Go Bio!

Ondernemers hebben het druk en komen pas in actie als de behoeftes en beloften sterk en helder zijn. Go Bio! brengt ondernemers in contact met relevante kennisinstellingen en partijen

in het cluster en belooft snellere economische groei voor hun bedrijf. De slag naar commercie wordt gemaakt en het potentieel in het MKB aangesproken en verzilverd.

235 MKB-ers met biobased ambitie worden benaderd en maken kennis met 10 grootbedrijven om open innovatie trajecten mee te starten.

Partijen: Syntens, gemeente Rotterdam en provincie Zuid Holland

Projectkosten: € 1.225.420

Meer informatie: www.syntens.nl

4. Isobutanol Platform Rotterdam (Groene Chemie)

Havenbedrijf Rotterdam en Deltalinqs werken als partners in het Rotterdam Climate Initiative gezamenlijk aan een duurzame toekomst voor het haven- en industrieel complex van Rotterdam. In het programma BioPort Rotterdam houdt de werkgroep Groene Chemie zich onder leiding van Deltalinqs bezig met het identificeren en doen ontwikkelen van verantwoorde bouwstenen uit biomassa voor de vergroening van grondstoffen en brandstoffen. De provincie Zuid-Holland ondersteunt dit programma.

Uit een uitgebreide analyse van de Rotterdamse chemische industrie en (inter)nationale partners voor biomassa en technologie is het molecuul isobutanol als zeer kansrijk naar voren gekomen. De veelzijdigheid van isobutanol, op basis van biomassa (suiker, reststromen, zeewieren, algen), maakt dat dit groene molecuul breed toepasbaar is. Isobutanol vormt de basis voor veel producten die in de chemische industrie gebruikt worden, zoals paraxyleen voor PET-flessen, vliegtuigbrandstoffen, diesel, kunstrubber en fijnstof-onderdrukkers (GTBE). De activiteiten om isobutanol te realiseren op basis van biomassa zijn gebundeld in het programma 'Transitie naar de groene chemie in Rotterdam'.

Het Isobutanolplatform start in 2013 en biedt vanaf 2015 zicht op biobrandstoffen voor 10% bijmenging, afkomstig uit tweede generatie biomassa zoals suikerbietenpulp en andere in de haven beschikbare reststromen. Tegelijk richt de werkgroep zich intensief op nieuwe biobased toepassingen zoals recyclebare kunststoffen en voor jetfuels. Daarvoor zijn nieuwe en bestaande partijen nodig die in biobased materialen en productie gaan investeren. Voor grote investeringen in nieuwe veelbelovende technologieën is piloting nodig.

Het programma dient ertoe om in fase 1 te onderzoeken of een groen Isobutanol Platform zowel technisch als financieel haalbaar is en indien dit het geval is, welke vervolgstappen gemaakt moeten worden om tot commercialisatie te komen. In fase 2 (2014 en verder) wordt in een pilot plant het productieproces getest.

Partijen: Deltalinqs, Havenbedrijf Rotterdam, gemeente Rotterdam, Provincie Zuid-Holland en DCMR. Daarnaast de individuele bedrijven uit de haven.

Projectkosten: € 2.780.000

Meer informatie: www.deltalinqs.nl

5. Regeling Clusterprojecten Biobased

Innovatie-investeringen in de Biobased Economy zijn vanwege uiteenlopende redenen extra risicovol. Toch is er behoefte aan doorbraakinnovaties die trendzettend kunnen zijn voor de sector om nieuwe markten te veroveren of om bestaande marktaandelen substantieel te vergroten. Ook innovaties die de operationele kosten in belangrijke mate kunnen terugdringen

zijn uitermate welkom. Om deze innovatieve ontwikkeling te versnellen is een effectief instrument wenselijk. De Zuidvleugel heeft een sterke uitgangspositie voor de Biobased Economy. Meer onderzoek en innovatie is nodig om nieuwe ontwikkelingen tot stand te brengen. Er is behoefte aan instrumentarium dat onderzoek en innovatie kan versnellen.

Binnen het EFRO Programma Kansen voor West is er met de regeling Clusterprojecten een instrument beschikbaar, gericht op het stimuleren van doorbraakinnovaties door samenwerkingsverbanden van bedrijven en onderzoekscentra. De regeling is staatsteunproef (Omnibus Decentraal regeling) en kan maximaal 50% subsidie geven aan R&D projecten. In deze R&D projecten kan tot op zekere hoogte ook subsidie worden gegeven aan onderzoeksinfrastructuur als prototypen, proeffabrieken en testopstellingen. Deze regeling Clusterprojecten wordt volledig toegesplitst op de Biobased Economy.

Projectkosten: € 3.000.000

6. Biobase Westland

Het doel van het project "Bio Base Westland" is het opzetten en uitvoeren van een project dat ervoor zorgt dat levensvatbare biobased plannen ook daadwerkelijk worden gerealiseerd en in samenhang met elkaar tot stand komen. Het project beoogt daarmee de kansen voor biobased productie in de Greenport Westland optimaal te benutten. Dat betekent dat reststromen met maximaal economisch rendement worden benut en nieuwe biobased producten worden ontwikkeld. Dit alles moet leiden tot een optimaal hergebruik van reststromen en een duurzame en economisch vitale Greenport Westland.

De kern van het project bestaat uit de deelnemers van de projectgroep: FresQ, Lans, Rabobank Westland, H2Organic, Zwinkels advies, gemeente Westland, WUR, Productschap Tuinbouw. De projectgroep en de bijbehorende activiteiten worden betaald door de gemeente Westland vanuit de Westland Agenda. De projectgroep is aanjager van diverse initiatieven. Per deelproject wordt tussen en met de partijen afgestemd over de te verdelen kosten. De investeringen worden nagenoeg altijd door het bedrijfsleven gedaan. Doel is te komen tot een fysieke locatie in of nabij het Westland waar de Bio Base Westland gevestigd kan worden.

Initiatieven:

Ontzapping van klasse 3 tomaten (partijen Van der Kaaij, Duijvestein, Greenery en FresQ);
Maken van boards en bouwmaterialen; Leveren van grondstoffen aan papier- en kartonindustrie (Kenniscentrum Plantenstoffen, Kenniscentrum papier & karton, Productschap Tuinbouw, Smurfit Kappa, gemeente Westland); Vergistingsproject (HVC, Van Vliet Contrans, Hoogheemraadschap Delfland, gemeente Rotterdam, deelgemeente Hoek van Holland, Avalex, FresQ, gemeente Westland);

De projectgroep wil in de periode 2012 tot en met 2015 naast de uitwerking van de lopende projecten vier nieuwe projecten initiëren waarbij inhoudsstoffen worden gewonnen uit glastuinbouwproducten.

Partijen: Gemeente Westland, deelgemeente Hoek van Holland, provincie Zuid-Holland, Productschap Tuinbouw, Kennisalliantie, WUR/LEI.

Projectkosten: € 700.000

Meer informatie:

<http://www.gemeentewestland.nl/WEBSITE/Projecten/Westland%20Agenda/BIOMail1.pdf>

7. Digitale Delta

De Digitale Delta biedt het platform voor de ontwikkeling van nieuwe applicaties, voor waterbeheerders en andere belanghebbenden en tot meer exportmogelijkheden voor het bedrijfsleven. Het is een open platform dat zoveel mogelijk gegevens ten aanzien van waterbeheer (in de ruimste zin van het woord) bevat en ontsluit ten behoeve van professionele en niet-professionele gebruikers. De Digitale Delta stelt waterbeheerders in staat efficiënter te werken bij het uitvoeren van hun primaire waterbeheertaken. Betere en bredere ontsluiting zal leiden tot efficiency- en kwaliteitsvoordelen voor de waterbeheerders en de drempel verlagen voor onderzoekers en bedrijfsleven om nieuwe kennis en toepassingen sneller te ontwikkelen. Dit biedt dan tevens een springplank naar een snel groeiende internationale markt voor waterinformatietechnologie.

Partijen: Hoogheemraadschap van Delfland, TU-Delft, Witteveen & Bos, Hydrologic, Nelen & Schuurmans, DWMCP, Deltares, Gemeenten Delft en Rotterdam.

Projectkosten: € 5.803.500

Meer informatie: www.digitaledelta.nl.

8. Ecoshape Valorisatie

Fase II in Ecoshape is het vervolg op Ecoshape fase I en is erop gericht om de opgebouwde kennis verder in waterbouwkundige projectontwikkeling en –uitvoering in de praktijk te brengen onder het motto “make it happen”. Deze fase wordt nog meer dan de eerste fase toegespitst op het realiseren van praktijkcases. Hierbij komt de nadruk te liggen op kennisvalorisatie en op een rol van EcoShape als kennisleverancier, kennismakelaar en kennisontwikkelaar in lopende projecten. Kennisoverdracht naar de bedrijven in en buiten het consortium is een belangrijk onderdeel binnen het project en de kennisvalorisatie.

Het consortium schat in dat de internationale markt voor Building with Nature toepassingen een groeimarkt is, niet allen vanwege voordelen aan de Batenkant (milieu), maar ook aan de kostenkant. Om het marktaandeel in deze groeimarkt te vergroten wordt door de sector een internationaliseringsstrategie uitgevoerd. De in het project uitgevoerde showcases spelen een belangrijke rol in deze strategie.

‘Building with Nature’ biedt perspectief op wezenlijke nieuwe oplossingen voor waterbouwkundige projecten. Het biedt flexibeler, adaptiever, ruimte aan meer functies dan traditionele op de primaire functionaliteit gerichte oplossingen. Dat is van strategisch belang voor Nederland, waar waterbouwkundige constructies mede bepalend zijn voor de levensvatbaarheid van de maatschappij (Deltacommissie Veerman). Voor het bedrijfsleven is deze ontwikkeling van belang nu het steeds moeilijker wordt puur op prijs en productiviteit te concurreren met bedrijven uit de lage lonen landen.

Daarom moet er meer waarde toegevoegd worden aan het product, o.a. door werken in kwetsbare milieus mogelijk te maken met nieuwe functionaliteit en binnen steeds scherper

wordende wettelijke kaders. Door hierin voorop te lopen verwerven de Nederlandse bedrijven, gesteund door een innovatieve kennisinfrastructuur zich een concurrentievoordeel. Het werk wordt uitgevoerd door het EcoShape consortium, dat uit particulieren, overheden en onderzoeksinstellingen bestaat.

Partijen: Boskalis Westminster Dredging nv, Van Oord Dredging and Marine Contractors bv, IHC Merwede, Deltares, IMARES, Arcadis, Witteveen + Bos, DHV, Haskoning, Technical University Delft, Wageningen University, University of Twente, Vereniging van Waterbouwers, NIOZ, Gemeente Dordrecht, Ministerie van IenM, RWS, Havenbedrijf Rotterdam.

Projectkosten: € 1.200.000

Meer informatie: www.ecoshape.nl

9. Duurzame Deltasteden

Duurzame Deltasteden is als Business Case onderdeel van het Innovatiecontract Deltatechnologie voor de Topsector Water en richt zich op de *emerging market* van duurzame stedelijke ontwikkeling in deltagebieden. Het doel van 'Duurzame Deltasteden' is het ontwikkelen en implementeren van innovatieve oplossingen op het snijvlak van deltatechnologie en stedenbouw met een regionaal cluster van bedrijven en kennisinstellingen. Deze kennis en kunde moet toegepast worden in regionale proeftuinen die kunnen dienen als showcases. Een integrale aanpak van stedelijke vraagstukken rond water, ondergrond, infrastructuur, installaties en gebouwen staat daarbij centraal. De grote opgave is om al die onderdelen in samenhang met elkaar en in samenhang met hun fysieke omgeving in te richten en te beheren. Het is de ambitie om het bedrijfsleven te laten doorgroeien tot wereldwijd toonaangevend marktspeeler in het ontwikkelen en beschikbaar maken van deze kennis en kunde ten behoeve van duurzame stedelijke ontwikkeling in deltagebieden.

Partijen: Arcadis, Grontmij, Royal HaskoningDHV, consortium van bij de ontwikkeling van TIC-Delft betrokken ontwerp bureaus, Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Gemeente Rotterdam, Gemeente Delft, TNO, Deltares, TU-Delft, IHS, Hogeschool Rotterdam, Connecting Delta Cities, Clean Tech Delta

Projectkosten (onder voorbehoud): € 1.750.000

10. Open Innovatie Centrum voor de Internationale Maritieme & Offshore Sector

Het Open Innovatie Centrum richt zich op het creëren, delen en verbinden van kennis met en voor de Nederlandse en Internationale Maritieme en Offshore Sector om innovatieve producten en diensten te ontwikkelen die o.a. antwoorden bieden op de mondiale uitdaging van schaarser wordende energie en grondstoffen met de gekoppelde duurzaamheid vraagstukken.

Het initiatief van TNO en beoogde research partners is een voortvloeisel uit het Innovatiecontract van de Topsector Water. Daarin zijn onder meer afspraken gemaakt over het realiseren van innovatieve, duurzame en veilige oplossingen voor diepzee mijnbouw en zeebodem infrastructuur. Hier zijn verschillende Nederlandse maritieme en offshore bedrijven en onderzoeksinstellingen bij betrokken. Door binnen het Open Innovatie Centrum ideeën, kennis, faciliteiten, kosten en eventuele R&D risico's te delen, kunnen meerdere bedrijven op verschillende plaatsen in de waardeketen profiteren van de R&D programma inspanningen.

Het Rotterdamsche Droogdok Maatschappij (RDM) terrein in Rotterdam, met o.a. de RDM Campus, biedt de ultieme mogelijkheid voor het faciliteren van de beoogde kennisdeling doormiddel vande fysieke deelname van (inter)nationale bedrijven, opleidingsinstituten en kennisinstellingen. De ambitie van het Open Innovatie Centrum is om binnen 5 jaar uit te groeien tot internationaal erkend Open Innovatie Centrum voor de Maritieme & Offshore Sector waar participanten van internationale bedrijven en universiteiten bijdragen aan het mondiale succes.

Partijen: TNO & Research Partner, Gemeente Rotterdam, Havenbedrijf Rotterdam en provincie Zuid-Holland.

Projectkosten (onder voorbehoud): € 11.700.000.

Meer informatie:

http://www.tno.nl/content.cfm?context=markten&content=nieuwsbericht&laag1=346&laag2=69&item_id=2012-12-13%2009:12:50.0

11. Schone schepen

De maritieme sector is een innovatieve sector. Momenteel is er een ontwikkeling gaande om, vanwege gunstige milieuprestaties, LNG (vloeibaar aardgas) als motorbrandstof te introduceren in de binnenvaart. Dit vergt afleverpunten. Er zijn echter diverse knelpunten voor het bunkeren aan het water w.o.: onvoldoende kennis over LNG en bunkerpunten, belemmerende nautische regelgeving en m.b.t. de organisatie van vulpunten.

Projectactiviteiten betreffen:

- Het werken aan ruimtelijke en milieutechnische randvoorwaarden die ambtenaren en bestuurders helpen bij een gedegen én snellere besluitvorming.
- Opzetten van een kennis en expertisecentrum voor LNG.

Daarmee beogen de de projectpartners het gebruik van LNG te stimuleren.

Partijen: Drechtsteden, gemeente Rotterdam, provincie Zuid-Holland

Projectkosten: € 130.000

Meer informatie: www.drechtsteden.nl

12. Maritieme Campus

De totale directe omzet in de Maritieme sector is € 26,3 miljard. Een belangrijk deel van deze omzet komt van de maritieme maakindustrie in de Rijndelta. Om de kracht van de bedrijven en de hele Nederlandse sector uit te bouwen en te versterken, is de Maritieme Campus opgericht waarin alle regio-initiatieven verbonden en versterkt worden om de maritieme innovatiekracht van de Maasvlakte tot Gorinchem een impuls te geven.

De Maritieme Campus heeft vier actielijnen:

1. het versterken van de innovatiekracht MKB in relatie tot het Topsectorenbeleid
2. vraaggestuurd maritiem/technisch onderwijsaanbod – (v)mbo en hbo vormgeven
3. veiligstellen voldoende technisch talent door werk-naar-werktrajecten en zij-instroom
4. branding maritieme sector als wervend perspectief naar jongeren: scholieren en studenten (en hun ouders), investeerders, ondernemers en kenniswerkers.

Om de innovatiekracht van het MKB te versterken is er in november 2012 gestart met IdeeCafé's. Aan de hand van thema's biedt het IdeeCafé een platform voor MKB'ers, starters en studenten om innovaties te presenteren, kennis te delen en samenwerking te bespreken.

Partijen: HME, Kennisalliantie, gemeente Dordrecht, provincie Zuid-Holland.

Projectkosten: € 288.000

Meer informatie: <http://kennisalliantie.nl/programmas/water-deltatechnologie/maritieme-campus-drechtsteden/>

13. University College Dordrecht

Het University College Dordrecht (UCD) wordt een drie jaar durende Engelstalige Bacheloropleiding voor excellente studenten die enerzijds door kunnen stromen naar de masters bij universiteiten en anderzijds als hoogwaardige en wetenschappelijk onderlegde 'practitioner' worden opgeleid waarbij "Water" het centrale thema is. De UCD biedt dé opleiding voor studenten, die via een multidisciplinair onderwijs-concept, kennis willen verwerven en competenties willen ontwikkelen op onder meer technisch, bestuurlijk, juridisch en beleidsmatig vlak.

In de opleiding aan de UCD wordt een belangrijke plaats ingeruimd voor hoogwaardig innovatief vakmanschap. Er wordt college gegeven op wetenschappelijk niveau en er wordt aan maatschappelijk relevante cases gewerkt in een "living lab" omgeving. Een "living lab" omgeving stimuleert innovatie door studenten, overheden, kennisinstellingen en bedrijven in een vroeg stadium bij elkaar te brengen. Het onderwijs wordt vanaf de start op de vraag van de gebruiker en op de kennis uit de praktijk afgestemd.

Er wordt een combinatie gemaakt van kennis uit de domeinen Science & Technology, Social Sciences en Arts & Humanities, en er worden vanuit de aard van deze filosofie competenties ontwikkeld zoals; Design, Story, Symphony, Empathy, Play, Meaning. De samenstelling en verdere uitwerking van het profiel zal niet geïsoleerd gebeuren. Het UCD zal intensief de samenwerking en afstemming gaan vinden met diverse stakeholders in de markt, bij andere onderwijsinstellingen en in samenspraak met overheden.

Het UCD levert de kennis en expertise om de door de stakeholders ingebrachte praktijkcases te vertalen naar, in het licht van het concept, goede onderwijsprogramma's. In de "living lab" omgeving wordt gezamenlijk en individueel aan deze praktijkcases gewerkt. Dit wordt ondersteund, verrijkt en verdiept door een keur van onderwijsactiviteiten zoals colleges van hoogwaardige kwaliteit, workshops en kennisateliers. Het UCD zorgt zodoende voor een zorgvuldig samengesteld en mede op de stakeholders afgestemd curriculum. In nauw overleg met de stakeholders bewaakt zij de inhoud en de kwaliteit van het onderwijs. De tevredenheid van de stakeholders als (toekomstig) werkgever van de afgestudeerde studenten van het UCD bepaalt immers het succes en bestaansrecht van de opleiding!

Partijen: Ecoschape en gemeente Dordrecht

Projectkosten: € 882.000

Transitie Greenports

14. Extractenbibliotheek (Kenniscentrum Plantenstoffen)

Planten bevatten tienduizenden verschillende stoffen, waarvan sommige zeer waardevol. Ze kunnen worden gebruikt voor de productie van verpakkingsmaterialen, cosmetica, kleurstoffen, en vele andere toepassingen. Slechts heel weinig van dergelijke stoffen worden daadwerkelijk toegepast. Intussen haalt de industrie dezelfde of vergelijkbare stoffen uit aardolie. Omdat bedrijven hun eenzijdige afhankelijkheid van aardolie en de uitstoot van CO₂ willen verkleinen, ontstaat een toenemende vraag naar wat planten aan grondstoffen te bieden hebben. Het Kenniscentrum Plantenstoffen wil ondernemers helpen deze schat beter te benutten, nieuwe markten aan te boren en hun productie een stuk duurzamer te maken. Kansen doen zich voor bij het valoriseren van reststromen uit de tuinbouw en het initiëren van specifieke teelten. Het Kenniscentrum werkt vraaggestuurd en pre concurrentieel. Het legt zich toe op verkennen en verbinden: het uitvoeren van screenings en markt- en technologiescans, verrichten van haalbaarheidsstudies en het stimuleren van samenwerking en innovatie.

Partijen: Productschap Tuinbouw, bedrijfsleven, Universiteit Leiden, WUR, Greenport Holland en Kenniscentrum Plantenstoffen.

Projectkosten: € 1.920.000,=.

Meer informatie: www.plantenstoffen.nl

15. Innovatie & Demonstratiecentra Duurzame Greenport

Het Greenport-cluster is een krachtige economische motor voor Nederland met een belangrijke concentratie van de economische activiteiten in Westland, Oostland en Barendrecht. Verdere groei van deze greenport is alleen mogelijk met voldoende innovatieve ondernemers en voldoende gekwalificeerd personeel. We hebben het dan niet alleen over veredelaars en teeltspecialisten, maar ook om professionals op het terrein van bedrijfskunde, marketing, handel, finance, logistiek, informatica, zakelijke dienstverlening etc.

De Greenport Horti Campus

Greenport Horti Campus is een bundeling van krachten van bedrijven, onderwijs, kennisinstellingen en overheden om de innovatiekracht en concurrentiepositie van de Greenport Westland-Oostland-Barendrecht blijvend te versterken. De partners in de Greenport Horti Campus willen beter onderwijs voor studenten en medewerkers en kennis dicht bij de ondernemers organiseren. Het garanderen van voldoende innovatieve ondernemers alsook voldoende goed gekwalificeerd personeel voor de sector door het bieden van inspirerende opleidingen en cursussen met directe toegang tot kennis. Daarom treedt de Greenport Horti Campus als trekker op van de IDC's.

Innovatie en Demonstratie Centrum

Voor een vitaal en internationaal concurrerend toekomstperspectief voor de Greenport, is het noodzakelijk dat er de komende jaren binnen het tuinbouwcluster zowel proces- als productinnovatie plaatsvindt met impact op de gehele sector. Doorbraakinnovaties zijn daarom hard nodig, o.a. op het terrein van teelt, energie, smaak en robotica. In een IDC, Innovatie Demonstratie Centrum, starten bedrijven en kennisinstellingen op een fysieke locatie met het dichtbij de ondernemer demonstreren, toepassen en implementeren van innovaties.

Activiteiten IDC

In een IDC (Innovatie- en Demonstratiecentrum) werken ondernemers samen met onderzoek en onderwijs aan de toepassing en implementatie van kennis van binnen en buiten de sector. De IDC's worden geleid door projectpartners die bewezen hebben om in staat te zijn de brug te kunnen slaan naar (of tussen), ondernemers en andere stakeholders in de tuinbouwsector (glastuinbouw, bollen- en bomenteel). In de IDC's zullen toonaangevende nieuwe technologieën en innovatieve methoden van werken worden gedemonstreerd, kennis worden uitgewisseld en het zoeken naar doorbraakprojecten.

Partijen: Greenport Westland-Oostland, provincie Zuid-Holland, Glastuinbouwgemeentes in de Greenport Westland-Oostland, LTO Noord Glaskracht, Productschap Tuinbouw, Syntens, ministeries van EL&I en I&M, LTO Groeiservice alsmede VNO-NCW en Rabobank, Demokwekerij, GreenQ, FIELDLAB, Kennisalliantie, onderwijsinstellingen: Wageningen UR Glastuinbouw, TuDelft, TNO, InHolland Delft en de Haagse Hogeschool.

Projectkosten: € 7.990.000

Meer informatie: <http://www.kennisalliantie.nl/2012/09/greenport-innovatie-demonstratie-centra/>

Campusontwikkeling

16. Population Imaging

Population Imaging is het systematisch verzamelen en analyseren van medische beelden in grote populatiecohorten. Het doel van dit onderzoek is het ontdekken van imaging biomarkers (een objectieve maat die wordt vastgesteld met beeldvormende technieken), om kennis over de ontwikkeling en verloop van ziekten op te doen. Deze kennis kan worden gebruikt om vroegdetectie van ziekte mogelijk te maken (om preventie te ondersteunen) en ziekteverloop beter te voorspellen, voor het optimaliseren van therapie voor het individu ('individualized medicine') en voor het verkrijgen, opslaan, verwerken en analyseren van beelddata.

Op wetenschappelijk niveau leidt de totstandkoming van deze Population Imaging infrastructuur tot medische doorbraken, onder andere vanwege de toepassing van nieuwe geavanceerde analysetechnieken en omdat er een unieke database gecreëerd wordt met uniform verzamelde data. De impact op de economie ligt gedeeltelijk in het verlengde van de wetenschappelijke toegevoegde waarde. De infrastructuur leidt tot spin-off bedrijven, onder andere op het gebied van dataverwerking en datanalyse, en in de farmaceutische industrie. De infrastructuur zal deze tendens versnellen en versterken. Bovendien leidt dit tot meer directe en indirecte werkgelegenheid in de regio.

Partijen: LUMC, ErasmusMC, gemeente Leiden.

Projectkosten: € 7.117.939

Meer informatie: www.populationimaging.eu

17. Organisatie Medical Delta

De regio Zuid-Holland behoort tot de top op het gebied van onderzoek en ontwikkeling in life science en medische technologie. Met ons bedrijfsleven, de universiteiten en academisch medische centra kunnen we ons meten met regio's als Oxford, Zurich en Barcelona. Samen met de overheden en de opleidingsinstituten hebben deze partijen zich georganiseerd in de Medical Delta.

Vooraf op de as Leiden-Delft-Rotterdam spannen zij zich samen in om vanuit de kennisbasis nog meer producten op de markt te brengen die bijdragen aan betere zorg en aan economische groei. Voor zorgvernieuwing is het noodzakelijk dat alle betrokken partijen samenwerken, zoals zorgprofessionals, bedrijven, onderzoekers, de overheden en verzekeraars. De Medical Delta organisatie faciliteert dat proces. De Medical Delta werkt ook aan het uitbreiden van de multidisciplinaire kennisbasis, bijvoorbeeld met dubbelbenoeringen van hoogleraren aan de TU Delft en een academisch ziekenhuis (in Leiden of Rotterdam) of met gezamenlijk onderwijs. Bedrijven krijgen bijvoorbeeld makkelijk toegang tot kennis(werkers), goede huisvestingsmogelijkheden en financiering.

Vanuit onze regio komen medicijnen en medische hulpmiddelen die over de hele wereld verkocht worden. Bedrijven vestigen zich vanuit de hele wereld op Leiden Bio Science Park. De Medical Delta organisatie gaat die bestaande kracht nog veel verder versterken.

Partijen: universiteiten en UMC's van Delft, Leiden en Rotterdam, de gemeenten Delft, Leiden en Rotterdam, de provincie Zuid-Holland, Leiden Bio Science Park en Science Port Holland.

Projectkosten: € 2.700.000

18. Yes! Delft 2

Succesvolle start-ups en spin-offs zijn van essentieel belang voor technische innovatie en kennisvalorisatie. De aanwezigheid van deze startende bedrijven geeft een belangrijke impuls aan de economische ontwikkeling van de regio.

Het huidige YES!Delft is zo succesvol gebleken dat het gebouw nagenoeg vol zit. Van de meer dan 100 bedrijven die sinds de start in 2005 geselecteerd zijn, is nog steeds meer dan 90% actief en de meest succesvolle bedrijven hebben inmiddels tientallen werknemers en miljoenenomzetten. Naast de start-ups van de TU Delft zitten er ook bedrijven afkomstig van andere kennisinstellingen uit de regio. Deze hightech bedrijven zijn voor hun activiteiten sterk afhankelijk van de TU Delft. In veel gevallen is er sprake van onderlinge R&D samenwerking. Tevens maken de starters en doorgroeiers gebruik van de onderzoeksfaciliteiten van de TU die zij, vanwege de grote investeringssommen, niet zelf kunnen financieren.

Het doel van YES!Delft 2 is het accommoderen van de huidige groei en de potentiële aanwas van bedrijven uit binnen- en buitenland in de nabijheid van zowel de TU als het huidige YES!Delft gebouw. Met de realisatie van YES!Delft2 komt ruimte vrij in de huidige incubator voor nieuwe spin-offs en start-ups van de TU Delft, TNO, Deltares, DSM, Erasmus-MC, LUMC en de toekomstige Protonen Kliniek (HollandPTC). Het gaat om circa 6.200 m² BVO hoog kwalitatieve bedrijfsruimte voor doorstromers en internationale bedrijvigheid. Er zal ruimte zijn voor het huisvesten van 20-40 bedrijven.

Zowel gevestigde bedrijven als nieuwkomers moeten optimaal gebruik kunnen maken van de faciliteiten en ondersteuning die het huidige YES!Delft programma te bieden heeft. De nieuwbouw is daarom voorzien direct naast de huidige incubator en zal een fysieke verbinding krijgen. Daarnaast zullen in het nieuwe YES!Delft 2 gebouw extra voorzieningen aangebracht worden die nu niet of nauwelijks in het huidige YES!Delft gebouw aangeboden kunnen worden. Er valt te denken aan lab faciliteiten voor bedrijven in de Medische Technologie en de Clean Tech. Hierdoor kunnen starters binnen deze sectoren beter aansluiten bij het YES!Delft programma.

Partijen: TU Delft, Science Port Holland, gemeente Delft, provincie Zuid-Holland

Projectkosten: € 13.000.000

Meer informatie: www.yesdelft.nl

19. DEP-Bio Shared Facilities

Door hoogwaardige kennis én bedrijvigheid in elkaars nabijheid te clusteren ontstaat een hotspot van internationale allure op het gebied van Industriële Biotechnologie.

Momenteel verblijven startende ondernemers afkomstig van de TU Delft of een van haar nationale onderzoeksprogramma's, de eerste 5-10 jaar in het pand van de TU vanwege de beschikbare onderzoeksfaciliteiten en samenwerkingsmogelijkheden. De afdelingen Biotechnologie, Chemical Engineering en Bionanoscience verhuizen naar nieuwbouw op Technopolis, het Science Park van de TU Delft.

De planvorming omvat circa 30.000 m² BVO nieuwbouw gesplitst over laboratoria, onderwijsruimten, kantoren en ondersteunende ruimten. In het plan van eisen voor deze nieuwbouw wordt geen rekening gehouden met de huisvesting van externe bedrijven in het pand, zoals start-ups en spin-offs in de biobased economie.

De TU Delft onderschrijft echter het belang van de samenwerking en kruisbestuiving tussen fundamenteel en toegepast onderzoek en hecht veel waarde aan de nabijheid van deze bedrijven. Daarom heeft de TU Delft besloten niet alleen in de nieuwbouw voor de faculteit te investeren, maar ook in een shared facilities voorziening op steenworp afstand van de nieuwbouw. Dit zijn de labfaciliteiten van het dep-bio gebouw.

Doelstelling van het project is de aankoop en inrichting van de shared lab facilities binnen het dep-bio gebouw, zijnde een gebouw met bedrijfsruimten en shared lab facilities voor startende bedrijven en buitenlandse bedrijven in de Industriële Biotechnologie sector. De verwachting is dat het dep-bio gebouw huisvesting gaat bieden aan ongeveer 15 bedrijven. Het dep-bio gebouw richt zich niet alleen op starters, maar ook op doorstarters en grotere bedrijven. De ruimtebehoefte per onderneming is gemiddeld genomen dan ook groter dan wanneer het alleen starters zou betreffen. De ondernemingen in het dep-bio gebouw kunnen ook gebruik maken van het ondernemersprogramma bij Yes! Delft.

Partijen:

Projectkosten: € 3.583.063

20. Open Acces Biotech Campus Delft

DSM gaat een 'open access' campus realiseren op haar site in Delft-Noord. Het terrein dat momenteel een gesloten karakter heeft, wordt omgevormd tot een wereldwijd toonaangevende

R&D campus, toegankelijk voor derden. Dit betekent een sterke, gewenste kwaliteitsimpuls voor het omliggende stedelijke en landelijke gebied. De herontwikkeling zorgt voor een modern, aantrekkelijk aanzicht hetwelk tot ver in de omtrek zal uitstralen. De campus wordt een attractieve locatie voor bedrijven op het gebied van onderzoek, ontwikkeling en productie in industriële biotechnologie die synergie zoeken met DSM en met elkaar.

Concreet behelst het project een tweetal kernactiviteiten:

Realisatie van het 'open access' gedeelte van Lab-6. Het betreft vergaderfaciliteiten, een auditorium, een documentatiecentrum en restauratieve voorzieningen.

Het toegankelijk maken van deze open access faciliteiten in Lab-6 en het terrein voor derden.

Tevens wordt in 2013/2014 de uitbreiding van de Bioprocess Pilot Facility (betreft een ander EFRO-project) gerealiseerd op het terrein waardoor het aantrekkelijk wordt voor bedrijven die willen inzetten op R&D voor de 2e en 3e generatie biotechnologie. Dit betreft de verwerking van zogenaamde non-food biomassa, zoals reststromen en houtachtige gewassen, tot biobrandstoffen en –materialen.

Het project zorgt voor een betere benutting en zichtbaarheid van de bestaande kennis op het gebied van bioscience en levenswetenschappen. Dit komt ten goede aan de externe profilering en concurrentiekracht. Door kennis, bedrijvigheid en faciliteiten te clusteren kan de biotechnologie sector beter internationaal in de markt worden gezet om binnen- en buitenlandse partijen te interesseren voor samenwerking, versterking van het cluster en mogelijke vestiging in Delft.

Partijen: TU Delft, DSM, gemeente Delft, Science Port Holland

Projectkosten: € 4.444.500

Meer informatie: www.scienceportholland.nl/technopolis/nl/nieuws.php

Kennisintensieve Zakelijke Dienstverlening

21. Dutch IT Delta (Cross-sectorale IT toepassingen)

Dutch IT Delta verbindt ICT-bedrijven met sectoren

ICT-hubs in Rotterdam, Delft, Den Haag, Zoetermeer en Leiden realiseren al veel, maar het is nog te veel 'ieder voor zich'. Daarom is de Kennisalliantie gestart met het innovatieprogramma Dutch IT Delta. Hierin starten cross-sectorale innovatieprojecten waardoor ICT in de Zuidvleugel een (inter)nationaal herkenbaar merk wordt.

ICT zorgde de afgelopen jaren voor de helft van de productiviteitsgroei in Europa. Dat kan nog veel beter. Dutch IT Delta zorgt ervoor dat bedrijven in Zuid-Holland vanuit een gedeelde innovatieagenda samenwerken aan concrete ICT-projecten voor verschillende branches en sectoren. Om dit te realiseren en alle partijen bij elkaar te krijgen zijn vier actielijnen opgesteld:

1. Zichtbaar maken van ICT-bedrijven en de mooiste ICT-pareltjes
2. Verbinding leggen met sterke sectoren en internationale markten
3. Talent aantrekken en ontwikkelen
4. MKB betrekken bij cross-over innovatiekansen, trends en ontwikkelingen

Wereldtrends

Dutch IT Delta biedt het bedrijfsleven de kans om mee te liften met Zuid-Hollandse internationals in de watertechnologie, maritieme sector, ruimtevaart en (haven)transport&logistiek. Nu dragen ICT-bedrijven al bij aan wereldtrends als het verbeteren van de efficiëntie en productiviteit, klimaatverandering en de vergrijzing maar vaak sterk regionaal. Door samen te werken aan één gezamenlijke innovatieagenda met vier actielijnen, kunnen regionaal ontwikkelde innovaties wereldwijd worden verkocht.

Partijen: Kennisalliantie, Stadsgewest Haaglanden, Leiden, Delft , provincie Zuid-Holland, gemeente Rotterdam.

Projectkosten: € 145.000

Meer informatie: <http://kennisalliantie.nl/2012/09/nieuw-ict-consortium-verbindt-en-vernieuwt-zuid-hollandse-clusters/>